

**ПРОПОЗИЦІЇ
Донбаської Регіональної ради з
питань реформи правосуддя
до законопроекту «Про
державну політику перехідного
періоду».**

грудень 2021

THIS PROJECT IS FUNDED BY
THE EUROPEAN UNION

EXPERTISE
FRANCE

PRAVO-JUSTICE

Ця публікація була підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю Донбаської Регіональної ради з питань реформи правосуддя, і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу.

1. Вступ.

Проект ЄС «Право-Justice» вже протягом трьох років допомагає залучати правничу спільноту до процесу розробки державної політики у сфері правосуддя. Така допомога надається шляхом підтримки діяльності Регіональних рад з питань реформи правосуддя (РРРП), які створені та функціонують в Чернівецькій, Дніпровській, Харківській, Львівській, Одеській областях та Донбасі. На сьогодні, члени Рад взяли активну участь у підготовці законопроекту про медіацію, змін до Кодексу з питань банкрутства, пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань виконавчого провадження, впровадження електронного суду та обговорення концепції перехідного правосуддя.

Регіональні ради з питань реформи правосуддя діють як постійно діючі робочі групи, що сприяють втіленню реформ відповідно до принципу «знизу-вгору» - через донесення специфічних для регіону викликів і їх потенційних рішень до рівня центральних органів влади. Як наслідок, правники з регіонів, шляхом напрацювання власних пропозицій щодо вирішення проблемних питань, мають можливість брати участь у формуванні політики у сфері правосуддя та представляти свої комплексні рекомендації стосовно удосконалення законодавства.

Пропозиції узагальнила: Олена Фонова - координатор Донбаської регіональної ради з питань реформи правосуддя.

Первісна редакція	Запропонована редакція	Коментар, зауваження
<p>Пункт 5 частини першої статті 1</p> <p>5) конвалідація — процедура визнання дійсним нікчемного правочину, недійсність якого встановлена цим Законом;</p>	<p>Пункт 5 частини першої статті 1</p> <p>5) конвалідація – процедура визнання державою правочинів, укладених на непідконтрольних територіях, за винятком правочинів, недійсність яких встановлена цим законом.</p>	<p>Визначення конвалідації, що міститься у пункті 5 частини першої статті 1 має колізію з частиною першою статті 13.</p> <p>Так, в з частині першій статті 13 зазначено, що правочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях, можуть бути конвалідовані в порядку, визначеному законом, <i>крім випадків, передбачених частиною дванадцятою статті 5 цього Закону.</i></p> <p>В свою чергу частина дванадцята статті 5 передбачає, що будь-які правочини, здійснені всупереч положенням частин дев'ятої-одинадцяті цієї статті, <i>є нікчемними.</i></p> <p>Тобто законопроект визначає конвалідацію як процедуру визнання нікчемних правочинів, <i>недійсність яких ним же і встановлена</i>, але інша норма каже про те, що ті правочини, які <i>визнані нікчемними відповідно до положень законопроекту, конвалідації не</i></p>

		<p><i>підлягають.</i></p> <p>Отже маємо суттєву колізію. Щоб її уникнути і залишитись в дусі законопроекту пропонуємо визначення конвалідації, як визнання державою правочинів, укладених на непідконтрольних територіях, за винятком правочинів, недійсність яких встановлена цим законом.</p>
<p>Пункт 10 частини першої статті 1</p> <p>10) територіальні громади на контактній лінії – територіальні громади, перелік яких визначає Президент України, територія яких повністю або частково знаходяться на території, яка не є тимчасово окупованою, в безпосередній близькості до контактної лінії;</p>	<p>Частина 3 Прикінцевих та перехідних положень доповнити абзацом 6 наступного змісту:</p> <p>«В частині 2 статті 12 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» слова «лінію розмежування» замінити на «контактну лінію».</p>	<p>Загальне правило нормативних актів – єдність термінології.</p> <p>Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» містить термін «лінія розмежування».</p> <p>Зазначене потребує внесення змін до ч.2 ст. 12 вказаного закону.</p>
<p>Частина друга статті 4</p> <p>2. У разі тимчасової окупації інших територій, крім зазначених у частині першій цієї статті, такі території можуть бути визнані</p>	<p>Частина друга статті 4</p> <p>2. У разі тимчасової окупації інших територій, крім зазначених у частині першій цієї статті, такі території можуть бути</p>	<p>Редакційна правка.</p>

<p>тимчасово окупованими в порядку, визначеному частиною <u>другої</u> статті 6 цього Закону.</p>	<p>визнані тимчасово окупованими в порядку, визначеному частиною другою статті 6 цього Закону.</p>	
<p>Пункт 8 частини другої статті 7</p> <p>8) невідворотність покарання за злочини, що визнаються в міжнародному праві як найбільш серйозні злочини.</p>	<p>Пункт 8 частини другої статті 7</p> <p>8) невідворотність покарання за злочини, що визнаються в Римському статуті Міжнародного кримінального суду як найбільш серйозні злочини.</p>	<p>Формулювання <i>найбільш серйозні злочини</i> міститься в статті 1 Римського статуту міжнародного кримінального суду, де зокрема, зазначено, що Міжнародний кримінальний суд є постійним органом, уповноваженим здійснювати юрисдикцію щодо осіб, <i>відповідальних за найсерйозніші злочини, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства, зазначені в цьому Статуті</i>, та доповнює національні системи кримінального правосуддя. Юрисдикція та функціонування Суду регулюються положеннями цього Статуту.</p> <p>При цьому перелік таких злочинів визначений у частині першій у статті 5 Римського статуту, де зазначено, що юрисдикція Суду <i>обмежується найсерйознішими злочинами</i>, що викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства. Відповідно до цього Статуту Суд має юрисдикцію щодо наступних злочинів: <i>а) злочин</i></p>

		<p><i>геноциду; b) злочини проти людяності; c) військові злочини; d) злочин агресії.</i></p> <p>Отже фактично мова йде про Римський статут міжнародного кримінального суду. Вважаємо, що конкретизація джерела визначення <i>найбільш серйозних злочинів</i> буде більш доцільною з огляду законодавчої техніки.</p>
<p>Стаття 9. Засади відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у зв'язку з тимчасовою окупацією.</p> <p>1. Не допускається переслідування та покарання осіб, які не вчиняли правопорушень на тимчасово окупованих територіях.</p> <p>2. Особа, яка, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинила кримінальне правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не може бути звільнена від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і до неї не може бути застосована амністія, якщо вона вчинила злочин:</p>	<p>Статтю 9 виключити.</p>	<p>Відповідно до частин першої, третьої та шостої статті 3 Кримінального кодексу України законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом. Зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України,</p>

<p>1) який підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду в межах, визнаних Україною;</p> <p>2) визначений статтею I Конвенції про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства або статтею 1 Європейської конвенції про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів;</p> <p>3) склад якого включає діяння, визначене частиною першою статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;</p> <p>4) що спричинив смерть людини або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень;</p> <p>5) який є умисним тяжким або особливо тяжким злочином проти життя та здоров'я особи, проти волі, честі та гідності особи, проти статевої свободи та статевої недоторканості особи або проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;</p> <p>6) передбачений розділом I Особливої частини Кримінального кодексу України, будучи суддею, прокурором, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної</p>		<p>та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення.</p> <p>Питання відповідальності за кримінальні правопорушення не можуть бути предметом правового регулювання проєкту закону.</p> <p>Також відсутнє визначення та кваліфікація кримінального правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією.</p>
---	--	---

<p>Республіки Крим, депутатом місцевої ради, міським, сільським, селищним головою або військовослужбовцем.</p> <p>3. Іноземці та особи без громадянства, які, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і до них не може бути застосована амністія.</p> <p>4. Особливості амністії та звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, визначаються законом.</p>		
<p>Частина перша ст. 10</p> <p>1. З метою недопущення до виконання функцій держави або місцевого самоврядування осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на підрив основ національної безпеки і оборони України або порушення прав і свобод людини, до них застосовуються обмеження права бути обраним</p>	<p>Потребує конкретизації.</p>	<p>Дуже узагальнена норма, яка не дає переліку посад, щодо яких буде діяти обмеження, та часу дії обмеження права бути обраним на місцевих виборах та на зайнятті посад.</p> <p>Також ця норма не визначає процедуру зазначеного обмеження та органів чи осіб, що будуть мати повноваження на їх застосування.</p>

<p>на місцевих виборах та на зайняття посад.</p>		
<p>Частина 1 статті 13.</p> <p>1. Правочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях, можуть бути конвалідовані в порядку, визначеному законом, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою статті 5 цього Закону.</p>	<p>Частину 1 статті 13 доповнити абзацами 2-4 наступного змісту:</p> <p>До деокупації населеного пункту конвалідованими можуть бути правочини, вчинені на його території, щодо яких у законі міститься вимога нотаріального посвідчення.</p> <p>Конвалідація правочинів, вчинених на тимчасово окупованих територіях здійснюється комісіями з конвалідації, які утворюються обласними органами виконавчої влади.</p> <p>Порядок утворення та діяльності комісій з конвалідації визначається Кабінетом Міністрів України.</p>	<p>Законопроект вперше містить законодавчу згадку про конвалідацію правочинів, укладених на тимчасово окупованих територіях і це безперечно є великим його надбанням.</p> <p>Разом з тим, потрібне розуміння яких саме правочинів це стосується.</p> <p>Переважаюча кількість угод, що укладаються фізичними особами - це угоди купівлі-продажу житла, тобто двосторонні правочини.</p> <p>Яку саме процедуру та щодо яких правочинів заклали автори в тексті законопроекту, невідомо. Однак це повинно було б бути тим чітким посилом як для суспільства в Україні так і для її громадян, що проживають на непідконтрольних територіях. Тому, саме ці положення слід додати до законопроекту.</p> <p>Здійснювати конвалідацію в судовому порядку вважаємо недоцільним через значний час процедури та завантаженість судів.</p>

		Надання повноважень з конвалідації слід передати відповідним комісіям, світовий досвід існування яких довів їх результативність та швидкість.
<p>Частина 1 статті 13.</p> <p>Документи про освіту, видані на тимчасово окупованих територіях, не визнаються. Для отримання документів про базову середню та повну загальну середню освіту здійснюється атестація визнання результатів навчання та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки. Наукові ступені та вчені звання, присвоєні на тимчасово окупованих територіях, не визнаються та не можуть бути предметом атестації.</p>	<p>Частина 1 статті 13.</p> <p>Документи про освіту, видані на тимчасово окупованих територіях, не визнаються. Для отримання документів про базову середню та повну загальну середню освіту здійснюється атестація визнання результатів навчання та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки. Отримання документів про вищу освіту відбувається після підтвердження кваліфікацій за відповідною спеціальністю, та, у разі потреби, додаткового навчання, в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти та науки. Наукові ступені та вчені звання, присвоєні на тимчасово окупованих територіях, не визнаються та не можуть бути предметом атестації.</p>	<p>Не передбачено положень щодо вищої освіти та можливості отримання документів про її проходження.</p> <p>Розуміючи, що підтвердження документів про вищу освіту потребує окремої процедури, наголошуємо на важливості відображення цього в законопроекті, так як держава-агресор РФ фактично визнає дипломи, що видані заклади освіти на непідконтрольних територіях. Натомість Україна жодних кроків в цьому напрямку не вживає.</p>

<p>Стаття 27. Окремі заходи конфліктного періоду.</p> <p>1. До заходів конфліктного періоду зокрема належать:</p> <p>1) заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;</p> <p>2) захист прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях;</p> <p>3) утворення та функціонування відповідно до закону військово-цивільних адміністрацій;</p> <p>4) формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях;</p> <p>5) політико-дипломатичні та санкційні заходи.</p>	<p>Доповнити частину першу статті 27 таким пунктом:</p> <p>«9) регулювання процедури в'їзду/виїзду осіб і транспортних засобів, за допомогою яких вони переміщуються, і переміщення товарів на тимчасово окуповані території та з таких територій».</p>	<p>Принципово важливо та необхідно, бо це заходи, які важливі з точки зору підтримання населення, яке проживає на окупованій території.</p>
<p>Частина четверта статті 35.</p> <p>4. З дня відновлення здійснення правосуддя апеляційними судами, територіальна підсудність яких поширюється на тимчасово окуповані території, зазначені суди здійснюють апеляційний перегляд справ, розгляд яких здійснюється місцевими судами, тимчасова територіальна підсудність яких знаходяться у</p>	<p>Частину четверту статті 35 виключити.</p>	<p>На даний час відсутні апеляційні суди, територіальна підсудність яких поширюється на тимчасово окуповані території і які не здійснюють правосуддя.</p> <p>Апеляційні суди Луганської та Донецької областей, Перший апеляційний адміністративний суд та Східний апеляційний господарський суд наразі</p>

<p>межах територіальної підсудності таких апеляційних судів.</p>		<p>здійснюють апеляційний перегляд судових рішень судів першої інстанції, територіальна підсудність яких поширюється на тимчасово окуповані території.</p>
--	--	--